

DPN 6032

Title: स्कन्द पुराण वैशाख माहात्म्य SKANDA PURANA VAISAKHA MAHATMYA

Run. No. 6723

Cat. No. 33

Micro. No.

Subject विविध Miscellaneous Religion: Hindu / Bauddha

Language: Skt. / New. / Nep. / Skt. - New. / Maith. - New. / New. - Nep. /

Size in cms. 22.5 x 12

Folios 24 Lines (in a page) 8/9

Compl. / Incompl.

End folio missing छूने या को मंगा: /
Chapt. / act /

Author / translator

Scribe / donor पशुप्रतिमान पःमाय

Date: NS / SS / VS / KS

Ruler / place Pasupati'nan Pahnay

Script: New. / Dev. / Bhuji. / Ran. /

Illus. :

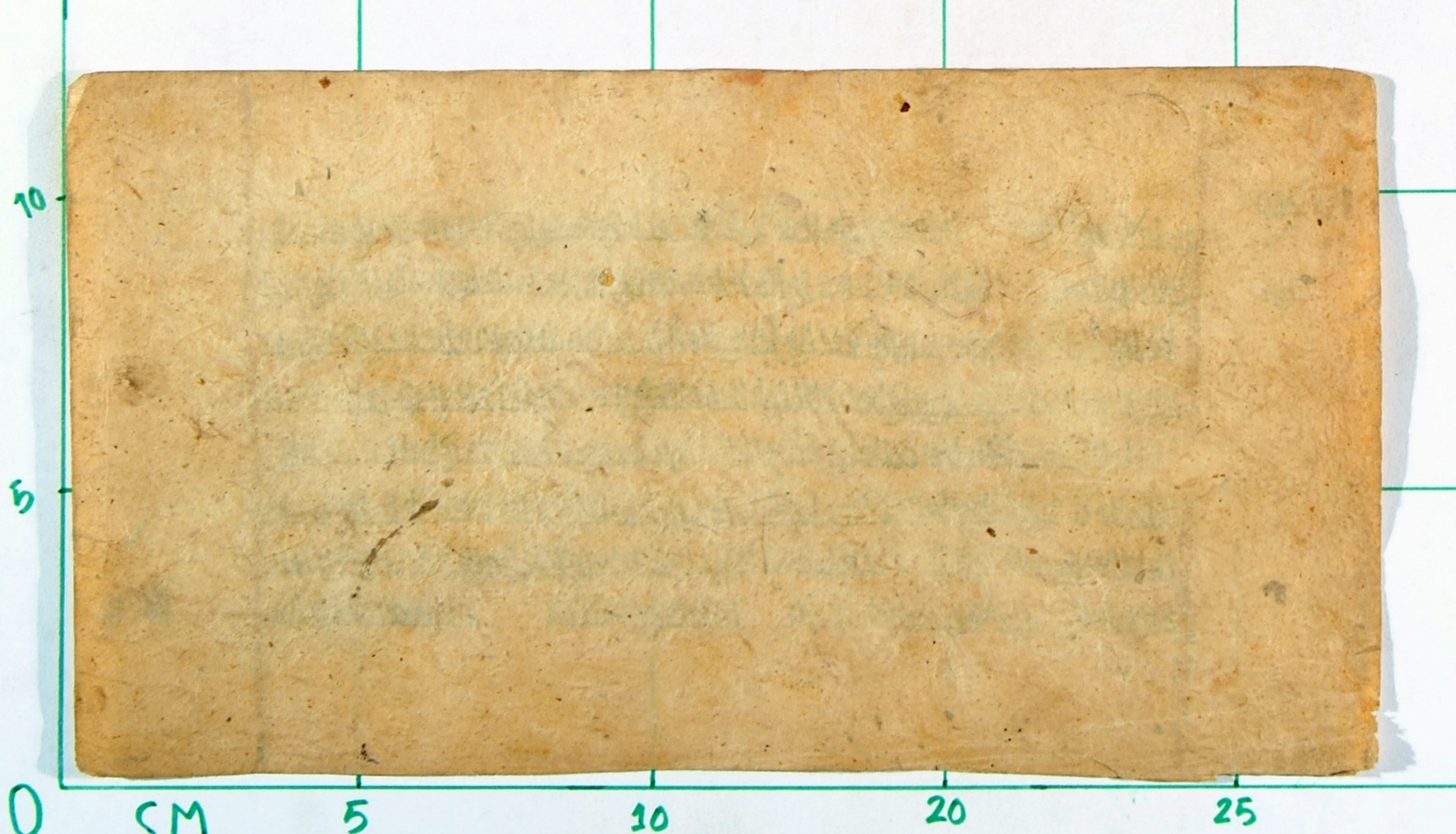
Material: palmleaf / paper / thiyasaphu /

Condition: fine / damaged by worms, rats, water /

Beginning, colophon, post-colophon :

टिप्पणी: वैशाख माहिनाय धार्मिक माहिना वर्णन

Remark: Religious significance of the
month of vaisakh described.

वे. म.

श्रीगणेशायनमः॥ ॥सस्वयेनमः॥ ॥नारायणं नमस्कृत्य नरैश्चैव नरोत्तमम्॥ देवीं सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत्॥ १॥ मधुसूदनाय नमः॥ श्रीस्तुत उवाच॥ भूयोऽप्यङ्गुभुवं राजा ब्रह्मराः परमेष्ठिनः॥ पुरां पमाधवमाहात्म्यं पर्यपश्यन् महासुनिम्ब॥ १॥ अम्बरीष उवाच॥ सर्वेषामपि प्राप्तानां त्वत्तो माहात्म्यमञ्जसा॥ श्रुतं मया पुरा ब्रह्मन्यदा चोक्तं तदा त्वया॥ २॥ वेशारवः प्रवरो मासे मासे ध्वेतेषु निश्चयम्॥ इति तस्माद्विस्तरेण माहात्म्यमाधवस्य च॥ ३॥ श्रोतुं को तूहलं विद्वन्कपे विष्णुप्रियोत्तमो॥ केचिद्विष्णुप्रियाधर्मा मासे माधववद्वमे॥ ४॥ तत्राप्यस्य तु कर्तव्या केधर्मा विष्णुबलभाः॥ किं दानं किं फलं तस्य किमुद्दिश्या चरेदिमान्॥ ५॥ केद्वेः पूजनी

श्रीः
राम

यो सो माधवो माधवागमे॥ एवं नारद विस्तार्य मह्यं श्रद्धावते वद॥ ६॥ नारद उवाच॥ मया पृष्टः पुरा ब्रह्मा मासधर्मा नृनां तानान्॥ व्याजहार पुरा प्रोक्ता यद्विषेधमात्मना॥ ७॥ ततो मासे विशिष्योक्तः कार्तिको माधवस्य च॥ माधवस्तेषु सर्वेषु मासानां मुत्तमं व्यधात्॥ ८॥ मातेव सर्वजीवानां पिते वेष्टप्रदायकः॥ दानयज्ञव्रतमयः सर्वपापविनाशकः॥ ९॥ धर्मसारः क्रियासारे वेदसारः स्मरार्चितः॥ विद्यानां विद्विद्येव मंत्राणां प्रणवो यथा॥ १०॥ भूरुहाराणां सुरतरुर्धेनूनां कामधेनुवत्॥ शेषसु सर्वनागानां पक्षीणां गरुडो यथा॥ ११॥ देवानां नृपया विष्णुर्वरणां ब्राह्मणो यथा॥ प्राणावप्तिप्रयवस्तूनां नार्यवसुहो यथा॥ १२॥ आपणां यथा गंगा

वे. मा

२

तेजसां नुर विर्यथा ॥ आयुधानां यथा च कंधात् नो काञ्चने यथा ॥ १३ ॥ वैष्णवानां
यथा सद्रात्रा नो कोस्तुभो यथा ॥ मासानां धर्महेतूनां वैशाखश्चान्तमोत्तमः ॥
१४ ॥ नोनेन सदृशो लोके विद्युः प्रीतिविधायकः ॥ वैशाखस्नाननिराते मेषे प्रा
ग्यमोदयात् ॥ १५ ॥ लक्ष्मीसहायो भगवान्प्रीतिं तस्मै करोत्यलम् ॥ जन्तूनां प्री
रानं यद्दन्ते नैव हि जायते ॥ १६ ॥ आतद्धैशाखस्नानेन विद्युः प्रीणात्पसंशयं ॥
वैशाखस्नाननिरातञ्जना नृद्धानुमोदते ॥ १७ ॥ तावतापि विमुक्ताद्यो विघ्नो लोके
महीयते ॥ सहस्नात्वामेष संस्ये सूर्ये प्रातः कृताह्निकः ॥ १८ ॥ महापापे विमुक्तो सो
विघ्नोः सायुज्यमाप्नुयात् ॥ अवाकूटचित्तस्तु कुर्यात्स्नानं महीयते ॥ सोऽपि कृतज्ञात्

श्रीः

२

तत्

प्रणंपलभते नात्र संशयः ॥ स्नानार्थं मासि वैशाखे पादमेकं च लेद्यदि ॥ २० ॥ सोऽश्वमेध
युतानाञ्च फलमाप्नोत्यसंशयः ॥ योगश्चेच्च नरायामंस्नातुं मेषगतोरवो ॥ २१ ॥
सर्वबंधविनिर्मुक्तो विघ्नोः सायुज्यमाप्नुयात् ॥ त्रेलाक्ये याति तीर्थानि ब्रह्मा
ण्डान्तर्गतानि च ॥ २२ ॥ तानि सर्वाणि राजेन्द्र संति वास्तजले त्यके ॥ ताव
त्स्त्रिंशतिपापानि गर्जति यमशासने ॥ २३ ॥ यावन्न कुरुते जन्तुर्वैशा
खे स्नानमभ्यसि ॥ तीर्थाधिदेवताः सर्वा वैशाखे मासि भूतले ॥ २४ ॥ वहिर्जलं स
माश्रित्य सदा सन्निहितान् प ॥ सूर्योदयं समाभ्यप्यश्चात्पद्मिकावधि
तिष्ठन्ति चात्र या विघ्नो नराणां हितकाम्यया ॥ तावन्न गच्छतां पुसां शयं दत्वा

वे. मा
३

तिदारुणाम् ॥ २६ ॥ स्वस्थानं या निराजेन्द्रतस्मास्नानं समाचरेत् ॥ यदिदं प्रण
मारब्धानं श्रुत्वा तिस्रस्ततं नरः ॥ २७ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तो विद्वेनाः सायुज्यमाप्नुया
त् ॥ ॥ इति श्रीस्कन्दपुराणे वैशाखमास्ये प्रथमोऽध्यायः ॥ श्रीनारद उवा
च ॥ न माधवसमो देवो न कृते न समं युगम् ॥ न च वेदसमं शास्त्रं न तीर्थं गं
गा या समम् ॥ १ ॥ न जले न समं दानं न सुखं भार्यया सह ॥ न कृषेत्तु समं वित्तं न
त्वामो जीवितात्परः ॥ २ ॥ न तपो न शान्ता तुल्यं न दानात्परं सुखम् ॥ न धर्मस्तु द
या तुल्यो न ज्योतिश्चक्षुषा समम् ॥ ३ ॥ न तस्मिन् शान्तुल्यं न वाणिज्यं न कृ
षेः समं ॥ न धर्मो रासमं वित्तं न सत्त्वे न समं यशः ॥ ४ ॥ नाचो रोमसं भाग्यं न त्रा

श्रीः
३
राम

ता केशवात्परः ॥ न माधवः स मोलोकैः पवित्रं कवयो विदुः ॥ ५ ॥ माधवः परमो मासः शेष
शापि प्रियः सदा ॥ अत्र ते न नयेद्यस्तु मासं माधववत्त्वभम् ॥ ६ ॥ तिर्यग्योनिं स पात्याशु स
र्वधर्मवतिष्ठतः ॥ अत्र ते न गतो येषां माधवो मर्त्यधर्मिराणाम् ॥ ७ ॥ इष्टार्तं दृष्ट्वा ते बाध
मो धर्मभृता म्वरा प्रवृत्ता नान्तु मर्त्याणां माधवो नियमे कृते ॥ ८ ॥ अवश्यं विष्णु
सायुज्यं प्राप्नोत्येव न संशयः ॥ तिष्ठन्ति बहु वित्तानि सत्त्वानि विविधानि च ॥ ९ ॥ दे
हाया सकलरोपवपुनर्जन्मप्रदाति च ॥ वैशाखस्नानमात्रेण न पुनर्जायते भुवि ॥
१० ॥ सर्वदानेषु यत्पुण्यं सर्वतीर्थेषु यत्फलम् ॥ तत्फलं समवाप्नोति माधवे जलदाने
न ॥ ११ ॥ जलदाना समर्थे न परस्यापि प्रबोधनम् ॥ कर्तव्यं मुक्ति कामेन सर्वदाना

वे.मा

४

धिकं हितं ॥ १२ ॥ एकतः सर्वदानानि जलदानानि चैकतः ॥ तुलामारोपितं सर्वजलदा
नं विशिष्यते ॥ १३ ॥ मार्गे ध्वगानां यो मर्त्यः प्रपादनं करोयः ॥ स कोटिकुलमुद्धत्य वि
घ्नो लोके महीयते ॥ १४ ॥ देवानां च पितॄणां च नृणां राजसत्तम ॥ अत्यर्थं प्रीतिदं स
त्प्रपादनं न संशयः ॥ १५ ॥ प्रपादनेन संतुष्टा येना ध्वंश्म कर्त्तितां ॥ तर्पितास्तेन
देवाश्च ब्रह्मविष्णुशिवादयः ॥ १६ ॥ सलिलं सलिलाकांक्षी शायी शयामपेक्ष्यते ॥ व्य
जनं यजनाकांक्षी वेशारेव मासि भस्मीय ॥ १७ ॥ जलं घ्नं च व्यजनं दानमेषां विशि
ष्यते ॥ माधवे मासि संप्राप्ते ब्रह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १८ ॥ अदत्त्वा दककुंभं तु वातको जा
यते भुवि ॥ यो दद्यात् क्षीतलं तोयं तर्तुय महात्मने ॥ १९ ॥ तावन्मात्रेण राजेन्द्र राजस

श्रीः

४

राम

लोकं

यायुतं लभेत् ॥ धर्मश्रमार्त्तविप्राय वीजयेद्यजनेन यः ॥ २० ॥ तावन्मात्रेण निष्पाद्यो
विहगाधिपतिर्भवेत् ॥ अदत्त्वा व्यजनं भ्रपवै शारेव तु द्विजातये ॥ २१ ॥ वातरोगशताकी
र्णो नरकानेव विन्दति ॥ यो वीजयेत्पठेनापि मार्गश्रान्तं द्विजोत्तमम् ॥ २२ ॥ तावतापि
विमुक्ताद्यो विघ्नोः सायुज्यमाप्नुयात् ॥ य लव्यजनं वापि दत्त्वा शुद्धेन चेतसा ॥ २३ ॥
विधय सर्वपापानि ब्रह्मसंगच्छति ॥ सद्यः श्रमहरं परंप न दद्याद्यजनेन नरः ॥ २४ ॥ नार
कीयातनां भुक्त्वा कश्मलो भुवि जायते ॥ आध्यात्मिकादिदुःखानां शान्तये मनुजेश्व
र ॥ २५ ॥ अत्र दद्यात्प्रयत्नेन वै शारेव मासि वा सकृत् ॥ अश्वत्थो नरो यस्तु वै शारेव माध
वप्रिये ॥ २६ ॥ शायी हो नो महाकूरः पिशाचो जायते भुवि ॥ यो दद्यात्पादुके दिव्ये माध

वे. मा

५

वेमाधवप्रिये ॥ २७ ॥ यमदूतांस्तिरस्कृत्य विष्णुलोके महीयते ॥ पादत्राणानुयोदया-
देशा ब्राह्मणाय वै ॥ २८ ॥ न तस्य नारको लोको न लेशा देहिका श्रुते ॥ पादुके याचमान-
ययो ब्राह्मणाय वै ॥ २९ ॥ स भूयाद्रूपतिर्भूय कोटिजन्मन संशयः ॥ अनायमंडपं मार्ग-
प्रमहारिकरोति यः ॥ ३० ॥ तस्य पुराणफलं वक्तुं ब्रह्मणापि न शक्यते ॥ मार्गश्चानायवि-
प्रायपानकं प्रददाति यः ॥ तस्य पुराणफलं वक्तुं ब्रह्मणापि न शक्यते ॥ ३१ ॥ स पश्येद्वा-
ह्मणं प्राप्तमतिथिं भोजयेद्यदि ॥ न तस्य फलविरव्यातिर्ब्रह्मणापि निरूपिता ॥ ३२ ॥
सद्यः प्राप्यायनं नृणां अन्नदानं नराधिपातस्मान्नानेन सदृशं दानं लोके पु-
हिष्यते ॥ ३३ ॥ दारापत्यगृहादीनि वासोलंकारभूषणं ॥ असह्यं नान्नतः पु-
ंसः सखं मुक्तवते ध्रुवम् ॥ ३४ ॥ तस्मादन्नसमं दानं न भूतं न भविष्य-

श्रीः

५

राम

ति ॥ वेशरेवैव दत्तं चेन्मार्गश्चानेव भूतसुरे ॥ ३५ ॥ स पित्राचो भवेद्भूमौ स्वमांसान्ये-
वरवादति ॥ यथा शक्तिचदातव्यं तस्मादन्नं हि जातये ॥ ३६ ॥ अन्नं दोमादपि वा दी-
न्विस्मारयति भूमिपः ॥ तस्मादन्नं प्रशंसंति लोकोस्ते लोकवर्तिनः ॥ ३७ ॥ मात-
रः पितरश्चापि केवलं जन्महेतवः ॥ अन्नं दंपितरं लोकाः प्रवदन्ति मनीषिणः ॥
अन्नं देसर्वतीर्थानि सन्नं देसर्वदेवताः ॥ अन्नं देसर्वधर्माश्च तिष्ठन्ति च नराधिप-
॥ ३८ ॥ इति श्रीस्कन्दपुराणे वेशारवमाहात्म्ये द्वितीयोऽध्यायः ॥ ॥ नारद उवाच ॥
यो मर्त्यो हि जवर्याय पर्यंकं तु श्रमापहम् ॥ यत्र स्वस्थः सुखं शेते शीतानिलनिषे-
वितः ॥ १ ॥ धर्मशासनभूतो हि देहो विरुजमासते ॥ तद्दत्त्वा सकलं दुःखं निरस्य

वे. मा

६

तकल्मषनाशाअषराउपदवींयातियोगिनामपिदुर्लभाम्।वेशारेवधर्मतमानां
आनानांचदिजन्मनाम॥३॥दत्वाअमापहंपुरांपपर्यंकंमनुजेष्वएनजातु
सीदतेलोकेजन्ममत्तुजरादिभिः॥४॥यद्वत्तेभ्वरतुल्येनपर्यङ्केसुषमासते॥ग
हीत्वाब्राह्मणायस्तुशेतेचार्जवमास्थितः॥५॥आसीनेसकलंपापंस्तानादत्ता
नतःकृतं॥विलयंयातिराजेन्द्रकर्षरागुरुवह्निना॥६॥शयनेब्रह्मनिर्वाणंसा
न्वयोयातिनिश्चयम्॥योदद्यात्कशिपुंमासेवेशारेवहरिवल्लभे॥७॥सर्वभोग
समायुक्तंस्तस्मिन्नेवहिजन्मनि॥सान्वयोवर्ततेनूनंभोगादिभिःसमाहितः
॥८॥आयुषंपरमारोग्यंयशोऽर्थंचविन्दति॥नाधर्मिकाःकुलेतस्यजायन्ते
शतसंख्यम्॥९॥मुक्तातुसकलान्भोगान्ततःपञ्चत्वमागतः॥निर्द्वैताखिल

श्रीः

६

राम

पापस्तुब्रह्मनिर्वाणाम्भूति॥१०॥विशिष्टायद्विजेन्द्राययोदद्यादुपवर्हराम्॥
सुखंनिद्रांविनायेननन्दरांजायतेक्वचित्॥११॥सर्वेषामाश्रयोभूत्वासुखनिर्वा
णाम्भूति॥पुनःसुखीपुनर्भोगोपुनर्धर्मपरायणः॥१२॥आसप्तजन्मरोगेन्द्रजा
यतेसर्वतो जयी॥पञ्चसप्तकुलेर्युक्तोब्रह्मभूयायकल्पते॥१३॥तार्णिकठत्तुयो
दद्यात्कटमन्मत्तयापिवा॥तत्रशेतेस्वयंविष्णुर्यत्रस्थःपरमेश्वरः॥१४॥यथाजल
गताचोराणानजलेवीर्यतेक्वचित्॥तथासंसारगोजन्तुःसंसारेर्नचवध्यते॥१५॥
आसनेशयनेस्वस्थःकटदःसर्वतःसुखी॥प्रश्रयेशयनार्थंवायोदद्यात्कटकम्ब
ले॥१६॥तावन्मात्रेणमुक्ताःस्वात्त्रकार्याविचारणा॥निद्रयाहरतेदुःखंनिद्र

वे. मा

७

या हरतेऽममम् ॥ १७ ॥ सान्निद्रा कटसंस्थाय सुखं संजायते ध्रुवम् ॥ यो दद्यात्कंवलं राज
नैशाखे माधवागमे ॥ १८ ॥ अपमृत्योः कालमृत्योर्मुक्तो जीवति वैशतम् ॥ दद्यात्
सहस्रतरं वस्त्रं द्विजेन्द्रधर्मकारिणे ॥ १९ ॥ परा मायुः समाप्नोति परत्र च पराङ्मुक्तिं ॥
अतस्तापहरं दिव्यं कर्षेरनुद्धि जायते ॥ २० ॥ दत्त्वामोक्षमवाप्नोति दुःखशान्तिं च
विन्दति ॥ कुसुमानि च यो दद्यात्कुं कुमं च द्विजायते ॥ २१ ॥ सार्वभौमो भवेद्राजा सर्व
लोकवशंकरः ॥ पुत्रपौत्रादिभोगांश्च भुक्त्वामोक्षमवाप्नुयात् ॥ २२ ॥ यत्स्वर्गस्थिगंतं
पापं सद्यो हरति चन्दनम् ॥ तापत्रयविनिर्मुक्तस्तद्वत्त्वामोक्षमवाप्नुयात् ॥ २३ ॥ उशी
रमेला संयुक्तं यो दद्यात्जलवासितम् ॥ सर्वभूतेषु राजेन्द्र सतु देवसहायवान् ॥ २४ ॥
पापहानिं दुःखहानिं सनिर्वृतिमवाप्नोति ॥ गोरोचनां मधुना भिन्द्याद्देशाखधर्म

श्रीः

७

राम

वित् ॥ २५ ॥ तापत्रयविनिर्मुक्तः परं निर्वाणाम् भूति ॥ ताम्बूलं च सधरं यो दद्यात्नेष
गेरवो ॥ २६ ॥ सार्वभौमं सुखं भुक्त्वा परं निर्वाणाम् भूति ॥ सेवतीं स्थिकां जातिं मेषमासे
देदेन्नरा ॥ २७ ॥ स सार्वभौमो भवति पञ्चाशोऽक्षयगच्छति ॥ केतकीं मलिकां चैव यो दद्यात्मा
धवागमे ॥ २८ ॥ सतु मोक्षमवाप्नोति मधुसूदनमासनात् ॥ हृषीकेशं लज्जुं यो दद्यात्सुगन्धं
च द्विजायते ॥ २९ ॥ नारिकेलफलं राजन्तर्यं पुराणफलं शृङ्गा ॥ सप्तजन्म भवेद्विप्रो धना
ब्धौ विदपारगः ॥ ३० ॥ पञ्चात्समकुलैर्युक्तो विष्णुलोकं स गच्छति ॥ विश्रामं उपेयं चैव यः कुर्यात्
द्विजमंदिरम् ॥ ३१ ॥ तस्य पुराणफलं वक्तुं नाहं शक्नोमि पंडितः ॥ सुखायामं उपेयं स्तुतिशेकता
कीर्णमज्जसा ॥ ३२ ॥ स जलं करकाद्यं सतु लोकाधिपो भवेत् ॥ मार्गोद्यानं तडागं च कूपं मं
उपमेव च ॥ ३३ ॥ यः करोति स धर्मात्मा तस्य पुत्रेऽस्तु किं फलं ॥ कूपं तडागं मुद्यानं मं उपेयं च

वे.मा

प्रपातया ॥ ३४ ॥ सधर्मकराणं पुत्रं सन्तानं सप्तयोच्यते ॥ एतेष्वन्यतमाभावे नोर्ध्वगच्छ
तिमानवा ॥ ३५ ॥ सन्ध्यास्त्रश्रवणं तीर्थयात्रा सत्सु च सङ्गतिः ॥ जलदानं चान्नदानमथ
त्यस्यापननाया ॥ ३६ ॥ पुत्रश्चेति च सन्तानं सप्तधा तद्विदो विदुः ॥ नासन्ततिर्लभे लोके
कृत्वा धर्मशोतेरपि ॥ ३७ ॥ तस्मात्सन्तानमन्विच्छन्तानेष्वेकमात्रं जेत ॥ पशूनां पक्षि
णां चैव मृगाणां चैव मरुतानां ॥ ३८ ॥ नोर्ध्वलोकसु खंयाति मनुष्याणां तु का कथा ॥ पृथ्वी प
लसमायुक्तं नाश्वलीदलेयुतम् ॥ ३९ ॥ कर्षरागसंयुक्तं ददताम्बलमुत्तमं ॥ शरीरैः स
कलैः पापैर्मुच्यते नात्र संशयः ॥ ४० ॥ ताम्बलदोयशो धैर्यं श्रियमाप्नोति निश्चयम् ॥ रोगी
दत्त्वा विमृत्युः स्याद्द्रागन्मोक्षमवाप्नुयात् ॥ ४१ ॥ वैशाखे मासि यो दद्यात्तत्क्रंताय विना

रामः

६

राम

ज्ञानम् ॥ विद्यावाच्यनवाभ्यस्यते नात्र संशयः ॥ ४२ ॥ नतक्रसदृशं दानं धर्मकालेषु
विद्यते ॥ ततस्तत्क्रं प्रसद्व्यं मध्वश्रान्नादि जातये ॥ ४३ ॥ जंवीरसुरेसापेते लवरो न विमि
श्रितम् ॥ यस्तत्क्रमनुवृत्तनुदत्ता मोक्षमवाप्नुयात् ॥ ४४ ॥ यो दद्याद्दधिरं वदन्तु वैशाखे
धर्मशान्तये ॥ तस्य पुरा पफलं वक्तुं नाहं शक्ते स्मि परिउतः ॥ ४५ ॥ यो दद्यात्तुलं दिव्यं
मधुस्तद्वनवल्लभम् ॥ सलभेत्पुण्यामायुष्यं सर्वफलं लभेत् ॥ ४६ ॥ यो ह्येतं जसे संपंग
व्यं दद्याद्विजायते ॥ सोऽश्वमेधफलं प्राप्य मोदते विष्णुमंदिरम् ॥ ४७ ॥ उर्वीकं गुडसं
मिश्रं वैशाखे मेषवेरवौ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तः श्वेतक्षिपो भवेद्भुवं ॥ ४८ ॥ यश्चेत्तु दंडं सा
पाहूदिवा तापोपशान्तये ॥ ब्राह्मणाय च यो दद्यात्तस्य पुरा पमनन्तकम् ॥ ४९ ॥ वैशा

वे.मा

९

खेपानकंदत्वासापाहेश्रमशान्तये॥सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुःसायुज्यमाप्नुयात्
॥पञ्चासफलंपानकंमेषेमासेसायंदिजायते॥दद्यात्तेनपितृणांनुसुधापानंनसंश
यः॥पञ्चोवैशाखेपानकंरुतंरूपकफलसंयुतं॥दत्त्वासर्वाणिपापानिनिनाशयतिनि
श्चयः॥पञ्चोदद्याच्चैत्रदर्शयांकुंभंरुतंनुपानकेः॥पञ्चाश्राद्धशतंतेनरुतमेवनसंश
यः॥पञ्चकस्तूरीकर्परोपेतंमल्लिकोद्गीरसंयुतमृकलशंपानकेः॥रुतंचैत्रदर्शतुमानवः
॥५४॥दद्यात्पितृन्समुद्दिश्यपितृणामनुरोधमवेत्त॥इतिश्रीरुक्मण्डपुराणवैशाखेमा
हात्म्यतृतीयोऽध्यायः॥३॥नारदउवाचातेलाभ्यङ्गंदिवास्वायंतथैवकांश्चभोजनं॥ख
द्यनिद्रां गृहेस्नानंनिषिद्धस्पृशभक्षणमृण्मणोवैशाखेवर्जयेद्यस्तुद्धिमुक्तंनक्तभोजनं॥
ब्रह्मपत्रेषुयोभुंक्तेवैशाखेवृत्रतस्थितः॥२॥सतुपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकंसगच्छति॥

श्रीः

९

राम

वैशाखेवमासिमध्याह्नेश्चान्तां चदिजन्मनाम्॥३॥पादावनेजनंकुर्यान्नाद्धन्तिव्रतोत्तम
म्॥अध्वश्चान्तांदिजंयस्तुमध्याह्नेस्वगृहागतम्॥४॥उपवेश्वासनेरम्पकृत्वापादावनेजनम्
॥धत्वाशिरसितच्चायोविध्वस्ताखिलबंधनः॥पागङ्गादिसर्वतीर्थेषुस्नातोमवर्तिनिश्चयः
॥अस्नायीवाव्रतीचैववैशाखेनूनयेद्यदिपद्मासमीयोनिमासाद्यपश्चादश्वतरोभवेत्॥
६॥गङ्गेरोगहीनश्चतयास्वस्थोपिमानवः॥७॥वैशाखेवृत्रगृहेस्नात्वाचांडालींयोनिमाप्नुयात्॥
वैशाखेमासिराजेन्द्रमेषसंस्थेदिवाकरे॥८॥नकरोतिवह्निःस्नानंश्चानयोनिशतंव्रजेत्॥
अस्नात्वाचाप्यदत्त्वावैशाखेननीयते॥९॥सापिशोभवेन्नमवेशाखादधोध्रुवम्॥
योन्यद्याज्जलंचान्नंवैशाखेलोभमोहितः॥१०॥पापहानिंचदुःखानांनैवाप्नोतिनसंशयः॥
नदीस्नानंतुयःकुर्याद्वैशाखेविष्णुतत्परः॥११॥जन्मत्रयाजितात्पापान्मुच्यतेनात्रसंश

वै.मा

१०

यः॥समुद्रगानक्षराननित्यं प्रातर्भगोदये॥१२॥सप्तजन्मार्जितात्पापान्तस्तराणां देवमुच्यते
तायः कुर्यादुषसि स्नानं सप्तगंगासुमानवः॥१३॥कोटिजन्मार्जितं पापं तत्तराणां देवनश्यति॥
जाह्नवीरुद्रगंगा च कालिन्दी च सरस्वती॥१४॥कावेरी नर्मदा वेणी सप्तगंगा प्रकीर्तिता
॥देवस्थानेषु यः कुर्यात्प्रातर्वेशारवमज्जनम्॥१५॥जन्मरभ्य कृतात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः
यः शिवेशारवमासि संप्राप्ते बापीष्वप्यवगाहनम्॥१६॥गवाहवे कृतं राजन्महापातकनाशनम्॥
अपि गोष्वस्मात्त्रेषु बहिरस्थेषु जलेषु च॥१७॥तिष्ठन्ति सरितः सर्वा गंगाद्याः श्रुतिनिश्चयम्॥३॥
तिजानन्समाप्नोति सर्वतीर्थार्थधिकं फलम्॥१८॥क्षीरं स्नाधिकं क्षीरादधिकं दधि भूमिपा
दध्नाधिकं घृतं यदूर्जमासोधिकं कृतम्॥१९॥कार्तिकादधिकं माघमाघौ वैशाख

श्रीः

१०

१०

उत्तमः प्रातस्मिन्मासे कृतो धर्मो वर्द्धते वटवीजवत्॥२०॥आषाढा वायुदरिद्रो वापरतं ज्ञेयवा
सवी॥यच्छुलभ्यते येन तद्दातव्यं हि जातये॥२१॥कंदं मूलं फलं शाकं लवणं गुणमेव च॥
काष्ठं घृजं जलं तक्रं मानं त्यायोपकल्प्यते॥२२॥नादत्तं लभ्यते कापि ब्रह्माद्यैस्त्रिदशैरपि॥दा
नेन हीनस्तु मवेद किञ्च नोत्पद्यते किञ्च न लाञ्छयेत् पापम्॥२३॥पापादवश्यं नरकं प्रयाति
दातव्यमस्मात्स्वस्वमिदं तां सदा॥यथा गृहं सर्वगुरोः पपन्नं परिच्छेदे ह्यनमो भते तथा
॥२४॥मासेषु धर्मः सकलेष्वनुष्ठितो वैशाख हीनस्तु दृष्टव्य इति॥यथैव कन्यासकलैः सु
लक्ष्मणैः कृतापि जीवत्यतिलक्षणेन॥२५॥क्रियापिसंगा सकला च राजन्वैशाख हीनानु
दृश्येति तां विदुः॥दया विहीनानस्तु गुराण्यथा दृष्टा वैशाख धर्मैराविना तथा क्रियाः॥२६॥

वेमा

११

शाकंचपद्मवर्णो नहीनं नमो भते सर्वगुणोपपन्नं ॥ वेशारवहीनं तु तथैव पुरांप नसाधुसे
व्यंनफलामिहेतुः ॥ २० ॥ यथा ललासा मुभमेव भासते वस्त्रेणाहीना ललासा राजन् ॥ क्रिया
कलापं सुकृतं न पुंभिर्न भासते चापि हितदिहीनम् ॥ २१ ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेन येन केनापि
जन्तुना ॥ धर्मो वेशारवमासस्पकर्तव्यशते निश्चयः ॥ २२ ॥ मधुसूदनमुद्दिश्य मेषसंस्थे दिवा
करो ॥ प्रातः स्नात्वा यजेद्ब्रह्ममन्यथा नरकं व्रजेत् ॥ २३ ॥ वेशारवः सफलो मासो मधुसूदनदे
वतः ॥ तीर्थयात्रा तपो होमो मदानयन फलाधिकः ॥ २४ ॥ मधुसूदनदेवते वेशारवे मेषगे
वौ ॥ प्रातः स्नानं करिष्यामि निर्विघ्नं कुरु माधव ॥ २५ ॥ वेशारवे मेषगे भानो प्रातः स्नानपरा
यणाः ॥ अर्घ्यं ते हं प्रदास्यामि गृहाण मधुसूदन ॥ २६ ॥ गंगाद्याः सरितः सर्वा स्तीर्था निजलद
निचा ॥ प्रतिगृह्य मया दत्तमर्घ्यं सम्यक्प्रसीदया ॥ २७ ॥ ब्रह्माद्याः देवताः सर्वा ऋषयो ये च वै

श्रीः

११

राम

स्नवाः ॥ प्रतिगृह्य मया दत्तमर्घ्यं सम्यक्प्रसीदया ॥ २८ ॥ ऋषभः पापिनां शास्ता संयतः सम
दर्शनः ॥ गृहाणार्घ्यं मया दत्तं यथोक्त फलदो मवा ॥ २९ ॥ इति चार्घ्यं समाप्या य पश्चात् स्ना
नं समाचरेत् ॥ वाससी परिधाय य कृत्वा कर्माणि सर्वशः ॥ ३० ॥ मधुसूदनमभ्यर्च्य प्रहस्ते
र्माधवोद्भवैः ॥ श्रुत्वा विष्णु कथां दिव्यामेतन्मासप्रसादिनीं ॥ ३१ ॥ कोटिजन्मार्जितात्पा
पान्मुक्तो मोक्षमवाप्नुयात् ॥ न जातुरिव द्योते भूमौ न स्वर्गे न स्यात्तले ॥ ३२ ॥ न गर्भे जायते
कापि न भूयस्त न यो भवेत् ॥ वेशारवे कां स्य भोजीयस्तथा नाश्रुतसत्कथः ॥ ३३ ॥ न स्नातो
नापि दाता च न रको नैव गच्छति ॥ ब्रह्मैव हस्तस्य पापं शान्ते कथञ्चन ॥ ३४ ॥ वेशारवे येन न
स्नातं तत्पापं नैव गच्छति ॥ स्वाधीनेन च को येन स्वप्नुस्वातं यद्वृत्तिषु ॥ ३५ ॥ स्वाधीनजिह्व
योच्चार्य हरित्यक्षरद्वयम् ॥ न कुर्याद्यदि वेशारवे प्रातः स्नानं नराधमः ॥ ३६ ॥ स जीवन्ने

वे.मा

१२

व पंचत्व मागतो नात्र संशयः ॥ येन केनापि पुरोपनवसने मधुसूदनः ॥ ४४ ॥ नार्चयेद्यदिस्म
 तात्मा शो कं यो निमाप्नुयात् ॥ यो च येन तस्योपनेत्रैर्वैशाखे मधुसूदनम् ॥ ४५ ॥ नृपो भुक्त्वा
 सार्वभौमः कोटिजन्मसु भोगवान् ॥ पञ्चात्कोटि कुले पुंको विष्णु सायुज्यमाप्नुयात् ॥ ४६ ॥
 इति श्रीस्कन्दपुराणे वैशाख माहात्म्ये चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ नारद उवाच ॥ वैशाखः सर्वकर्मभ्य
 स्तपो धर्मभ्यश्च ॥ कथं स सर्वमासेभ्यो दानेभ्योऽप्यधिको भवेत् ॥ १ ॥ तद्व्यामि महाराज श्रुत्वा
 चैकाग्रनाभवा ॥ कल्याणोत्पन्नमवद्विष्टुः शेषं संज्ञो महाप्रभुः ॥ २ ॥ कुक्षिस्थलोकसंघो यः स शोते
 प्रलयार्णवे ॥ अनेको ह्येकतां प्राप्य भूतिभिर्योगमायया ॥ ३ ॥ निमिषस्यावसाने तु शुभिवर्धित
 स्ततः ॥ स्वकुक्षिस्थान् सृज्य स न्यानीत्याञ्चक्रे दयानिधिः ॥ ४ ॥ तत्कर्मणाः फलावाप्ते सृज्या
 त्स्रष्टुमनोदधे ॥ तस्य नाभेरभ्युत्पन्नं सोवर्णं भुवनाश्रयम् ॥ ५ ॥ ब्रह्मराजं जनयामास वैराज

श्रीः

१२

राम

पुरुषाह्वयम् ॥ ब्रह्माससर्जभगवान् भुवनानि चतुर्दश ॥ ६ ॥ भिन्नकर्माशयप्राप्तिं
 चान्नानाविधा च हन् ॥ त्रिगुणां प्रकृतीं लोके मर्यादां चाधिर्योस्तथा ॥ ७ ॥ वरणांश्च
 मविशेषांश्च धर्मकृतिं च सो करोत् ॥ विद्वेत्तुर्भिस्तत्रैश्वर्यं संहितां च स्मृतीं तथा ॥ ८ ॥ पुराणैरिति
 होतेश्च स्वाज्ञां ह्येवमेवैश्वरः ॥ सृष्टीं प्रवर्तकांश्चान्यांश्च क्रेधर्ममहाप्रभुः ॥ ९ ॥ दाते वैवदन्ति ध
 र्मास्तु वर्णांश्च मविभागदाः ॥ प्रजाः श्रद्धिरे स र्वा धर्मांश्च विष्णुतोषकाः ॥ १० ॥ तांस्तथावर्त
 मानांस्तु स्वाश्रयान्दुष्टुमीश्वरः ॥ हृदि स्थोऽप्यवयः साक्षाद्भीषार्थं परीक्षया ॥ ११ ॥ अन्
 नानुशलान्यत्र धर्मान् कुर्वन्ति वै प्रजाः ॥ सकालः को भवेद्विघ्नानि तितच्चिन्तायाम्भुः ॥ १२ ॥ व
 र्णाकाले मयैवासीदन्तस्मादिमाः प्रजाः ॥ तत्रान्नान् कुर्वन्ति धर्मान्येकेऽप्यपदुताः ॥ १३ ॥
 तान् दृष्ट्वा कोपयत्यालोकतुष्टिर्न मे भवेत् ॥ मयेक्षितानसीदन्तु तस्मान्नेदं हतदा ॥ १४ ॥

वे.मा

१३

रघपितथा रर्त्तिः कर्मरागां नैव जायते ॥ केचित्पक्वफलासक्ताः केचिदृष्टिभिरर्दिताः ॥ १५ ॥
केचिच्छीतार्दिताः केचित्ताम्रद्वारोपस्वमे ॥ वेगुरापपश्यमानस्य न तोषावेति चिन्तयन् ॥
१६ ॥ हेमन्तोपितथा कालः प्रजानां शीतकारकः ॥ उत्थापनं तु नेष्यन्ति प्रीता हेमन्तमाग
मे ॥ १७ ॥ कोयो मे नुत्थिताम्रद्वारः सूर्योदये सति ॥ शिशिरे पितथे वा नीः प्रातः काले इ
माः प्रजाः ॥ १८ ॥ तथा पक्वफलादास्तु सक्ता अनिशमं जसा ॥ उत्थापनं तु नेष्यन्ति पुनः शी
तार्दिताः प्रजाः ॥ १९ ॥ तेषां तु कर्मलोपः स्यान्नेव रर्त्तिः कथंचन ॥ प्रेक्षसायाः समयो ना
यमिति चिन्ता कुलो विभुः ॥ २० ॥ वसन्तसमयं मेने सर्वसंपद्विधायकम् ॥ स्नाने दाने तथा
योगे क्रियायां भोगस्वच ॥ २१ ॥ नानाधर्मविधाने च ह्यनुकूलो ह्ययं तु नः ॥ अप्रयासेन
लभ्यानि द्व्यारणासु जनेर्दुर्वं ॥ २२ ॥ येन केन च द्रव्येण तु ह्यस्तु न भूतां भवेत् ॥ विघ्नेनाराधा

श्रीः

१३

तम

रस्तानां तद्रव्यं धर्मसाधनम् ॥ २३ ॥ वसन्ते सकलं द्रव्यं प्राणिनां तु सुरवावहम् ॥ दानयोगं
कर्मयोगं भोगयोगं तु सर्वशः ॥ २४ ॥ निर्धनानां च पंगवादिविकलानां महात्मनाम् ॥ द्रव्यारि
चसुलभ्यानि जलादीनि न संशयः ॥ २५ ॥ द्रव्यैरेतैरात्महिते धर्मकुर्वन्ति मत्प्रियाः ॥ पत्रैः पुष्पैः
फलैः रत्नैः शोकेऽपि प्रियोक्तिभिः ॥ २६ ॥ स्मृताश्च लेश्वरगंधैश्च पादप्रक्षालनादिभिः ॥ प्रश्र
याद्यैरहंतेषां वरदो ह्यमितीत्यन्याशां संविन्य भगवान् विष्णुः ॥ प्रतस्थे रमया सह्यावनानि
सर्वतः पश्यन् चिकसत्कुसुमानि च ॥ २७ ॥ हृष्टपुष्टजनाकीर्णमन्तालिदिजसेवितम् ॥ आश्र
माणां गृहाणां च वनग्रामनिवासिनां ॥ २८ ॥ अंगरागादिनिरम्याणि सुधा नानि स्थलानि च
॥ रमाये दर्शयन् विष्णुः सहदेवैर्मुनीन् च ॥ २९ ॥ श्वासिद्धचारणागन्धर्वकिन्नोरगराक्षसेः ॥ स्तू
यमानो भ्यगाङ्गुलान् चरणैश्च निवासिनाम् ॥ ३० ॥ मीनादिदृष्यपर्यन्तं सति हृत्त्रमयाऽमरेः ॥

वे. ना

१४

सार्धं प्रतीक्ष्य मगवान् कृतसपर्यया ॥ ३३ ॥ तत्र धर्मवतां पुंसां ददातीष्टान् मनोरथान् ॥
मत्तानां सहिते पुंसां हरत्पायुर्धनादिकम् ॥ ३४ ॥ यदि कुर्वन्निवेशाखे सपर्यां परमात्मनः ॥
तत्रापीचलम् ॥ तर्त्तानां साधूनां यत्रैवे विमुः ॥ ३५ ॥ मासेष्वन्येषु यज्जातं कर्म लोखं स हि ष्यति ॥
यथा देशागतेरास्ति दृष्ट्वा जानपदाः प्रजाः ॥ ३६ ॥ यदि मामुपतिष्ठन्ति प्रश्रया धैर्महाहरोः ॥
सर्वकर्मैकं नृनं रंशं जानाति पार्थिवः ॥ ३७ ॥ पुनरप्यतिकं चेष्टं तुष्टादात्यतिनिश्चयम् ॥
तदा लब्धतस्तज्जानादं उंतेषां करोति च ॥ ३८ ॥ तथा विष्णुः स्वकीयानां वेशाखे माधवागमे ॥
सपर्यां पर्वतां पुंसां ददातिष्टान् मनोरथान् ॥ ३९ ॥ अकुर्वतां तथा पुंसां धनादीनि हरत्पयम् ॥ ध-
र्मगोपुर्महाविघ्नेर्देवदेवस्य शार्ङ्गिणः ॥ ४० ॥ पशुधाकालस्वायंतस्मान्मासोत्तमो ह्ययम् ॥
॥ इति श्री स्कंदपुराणे वेशाखे महात्म्ये पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ नारद उवाच ॥ वेशाखे ध्वजमा-

श्रीः

१४

राम

तर्त्तानां तषां तर्त्तानां महीयते ॥ जलदानवकुर्वाणातिर्यग्गोनिमवाप्रयात ॥ १ ॥ अत्रैवोदाहरन्ती-
ममिति हरं पुरातनम् ॥ विप्रस्य गृहगोधायाः संवादं परमाद्भुतम् ॥ २ ॥ पुरा चेद्वाकुवंशे भू-
धमाद्भुशति भूमिपः ॥ ब्रह्मरोषा ब्रह्मभूयिष्ठो जिता मित्रो जितेन्द्रियः ॥ ३ ॥ यावन्नो भूमिकरि-
कायावन्नस्तोयविन्दुवः ॥ यावन्पुद्गुनिगगने तावतीर्गाददात्यसौ ॥ ४ ॥ येनेष्टं यज्ञविभवे-
र्भूमिर्वर्हिष्यतीकृता ॥ गोभूतिलहिरापीयेस्तोषिता बहुशोधिजा ॥ ५ ॥ तेनादन्तानि दाना-
नि न विद्यन्ते इति श्रुतम् ॥ तेनादत्तं जलं चैकं सुखलभ्यं धियान्तप ॥ ६ ॥ बोधितो ब्रह्मपुत्रेण वि-
शिष्टेन महात्मना ॥ अमृत्यं सर्वतो लभ्यंत ददातुः किं फलं भवेत् ॥ ७ ॥ दुर्बुद्धिहेतुवो देवैश्च न ज-
लं दत्तवान् विमुः ॥ अलभ्य दाने पुरां पस्यादिति वाक्यं स युक्तेवान् ॥ ८ ॥ समानं च धिजा नृणां
हरिद्रोहं नृत्तिकर्षितान् ॥ नानर्चन्नात्रिया न्विप्रान् तल्लक्ष्मणादिनः ॥ ९ ॥ प्रख्यातान् नृज-

वे मा

१५

यिष्यन्ति सर्वे लोकामहर्हणाः ॥ अनाथा नाम विद्यानां वंगानां च कुटुम्बिनाम् ॥ १० ॥ दरिद्रा
रांगतिं का वा तस्मात्ते मे दया स्पदा ॥ इति बुद्धि न पात्रेषु दत्तवान् किमपि स्वकम् ॥ ११ ॥ ते न द्रो
हेण महता चात कलं विजन्मसु ॥ एक जन्म निगृह्यन्ते न त्वं सप्त जन्मसु ॥ १२ ॥ प्राप्य पञ्चा
द्रुहे जाता भूयो संखिमे भिसु ॥ अतः कौतूहल्यभ्यस्य मिथिलाधिपतेर्नृपा ॥ १३ ॥ गृह्यारिप्र
तोल्या च वर्तते कीटकाशनः ॥ अष्टाविंशतिवर्षेषु स्थितिस्तेन दुरात्मना ॥ १४ ॥ विदेहाधिपते
र्गहं कदाचिद्विषसत्तमः ॥ अतः देव इति ख्यातः प्रीतो मध्याह्नागतः ॥ १५ ॥ तं दृष्ट्वा सहसोत्थाय
जातहर्षो नराधिपः ॥ मधुपर्कादिभिः पूज्यतस्पादावने जनीः ॥ १६ ॥ अपोमूर्ध्नि वहिः क्षिप्तं
दोतितैश्च विन्दुभिः ॥ देवोपादिष्टकालेन प्राक्षिता गृहगोधिका ॥ १७ ॥ सद्यो जातिस्मृतिर
भूत्स्मृतिकर्मातिदुःखिता ॥ आहि त्राहीति चुक्रोश ब्राह्मणं गृहमागतं ॥ १८ ॥ तिर्यग्जनुरवं

रामः

१५

राम

न्य

अत्रा ब्राह्मणो विस्मितो ब्रवीत् ॥ कुतः क्रोशसि गोधेलमीदृशी केन कर्मरता ॥ १९ ॥ उपदेवो यदेव स्तं
नृपतिर्वादिजेथवा ॥ कल्वं ब्रह्म महाभाग त्वामद्याहं समुद्धरे ॥ २० ॥ इत्युक्तः स नृपः प्राह अतः देवं म
हामतिम् ॥ २१ ॥ अहं चेद्वाकुवंशीयो राजविद्याविशारदः ॥ २२ ॥ यावन्मोभ्रमिक शिवाया वन
स्तोय विन्दवः ॥ यावन्मद्रूनि गगने तावतीर्गाददा ब्रह्म ॥ २३ ॥ सर्वैर्यज्ञैर्मया चेष्टं प्रतीत्या चरि
तानि मे ॥ दानां चिदन्तानि धर्मजातं स्वाजुष्ठितम् ॥ २४ ॥ तथापि दुर्गतिर्जातानमेवोद्धृति
र्हिज ॥ त्रिवारं चात कलं मे गृह्यन्ते कजन्मनि ॥ २५ ॥ सप्त जन्म निश्चान त्वं प्राप्तं पूर्वमया हि
जा ॥ धरता तेन भूपेन चापः पादावने जनिः ॥ २६ ॥ विन्दवो दूरमुत्सिन्नास्तेः क्षिप्तो हं कथंचन ॥
तेन जन्मस्मृतिरभूत्तेन मे हत पाप्मनः ॥ २७ ॥ गोधा जन्मानि भव्यानि त्वष्टाविंशति मे हिजा ॥ द
श्पन्ने देवादिष्टानि विम्पेतेर्जन्मभिर्भृशं ॥ २८ ॥ न काराणां प्रपश्यामि तन्मे विस्तरतो वद ॥ इत्युक्तः

25

20

10

5

CM

0

वे. मा
१६

सद्भिजः प्रहृष्टानविज्ञानचक्षुषा ॥ २८ ॥ अथ भूपप्रवक्ष्यामि तव दुर्घो नि कारणम् ॥ जलजुल
यादत्तं वैशाखे माधप्रिये ॥ २९ ॥ तज्जलं सुलभं मलानमौ भित्ति निश्चितम् ॥ नाधगानां हि जा
तीनां धर्मकालेषु जानता ॥ ३० ॥ त्वया पात्रं समुत्सृज्य पात्रे प्रतिदत्तवान् ॥ ज्वलन्तमग्निमुत्सृ
ज्य नहि मस्मानिहृत्यते ॥ ३१ ॥ कंठकान्वितं दृष्ट्वा स्पृशन् कुर्वन्निमलार्चनम् ॥ जनास्तथा च सेव्याः
सुःशस्ताः शास्त्रेषु भूमिप ॥ ३२ ॥ अवरिष्टत्वात्पादयानामश्वत्थः सेव्यतां गतः ॥ तुलसी तु समुत्सृ
ज्य वृहतीं सज्यते नु किम् ॥ ३३ ॥ अनाथत्वं सज्यतायां न प्रजयेत् जकतामियात् ॥ यं गवाद्या
ये त्वया याहि दया पात्राहिकेवलम् ॥ ३४ ॥ तपो निष्ठाज्ञान निष्ठाश्रुति शास्त्र विशारदाः ॥
विष्णुरूपाः सदा सज्यन्ते ते तु कदाचन ॥ ३५ ॥ तत्रापि ज्ञानिनो त्पर्थं प्रिया विद्वन्नाः सदैव ह ॥
ज्ञानिनामपि भूपाल विष्णुरेव सदा प्रियः ॥ ३६ ॥ तस्माज्ज्ञानी सदा सज्यः सज्यात् सज्यते

श्रीः
१६
राम

हस्मत्तः ॥ अवज्ञासाधुवृत्तानामिहामुत्र च दुःखदा ॥ ३७ ॥ सेवो वे महतां पुंसां पुमर्थानां
हिकारणं ॥ कोटिशोऽप्यन्धज्ञातीयानपश्यन्ति यथा पथम् ॥ ३८ ॥ एवं मन्दामतीर
नाश्वसंगतिर्नार्थदा भवेत् ॥ न ह्यमयानि तीर्थानि न देवामृच्छिलामया ॥ ३९ ॥ द्रष्टुं नपि
पुनन्ते वदन्तीनां देवसाधवः ॥ न साधुसेवया कापि सादनेतेः सुशिखिताः ॥ ४० ॥ जन्मम
नुजारेणैः सुपाप्याधिता यथा ॥ न जनुलयादत्तं साधवो नापि शिविताः ॥ ४१ ॥ तेन ते दुर्गति
श्च यं प्राप्ता चेद्वा कुनन्दना ॥ वैशाखे मत्कृतं परंपतुभ्यं दास्यामि ज्ञानये ॥ ४२ ॥ भूतं भव्यं
भवन्ते न कर्मजातं विजेष्यसि ॥ इत्युत्काम उपस्थप्य ददौ पुरापमनुत्तमम् ॥ ४३ ॥ यदत्तं त्रा
क्षणेनापि ज्ञानं चे कदिने कृतम् ॥ तेन ध्वस्तारिवलाद्यास्तु त्यक्त्वा च गृहगोधिका ॥ ४४ ॥ रूपं
कर्म कृतं घोरं सद्यो दृश्यत पररूपः ॥ दिव्यं विमानमारुह्य दिव्यस्नग्दस्त्र भूषणाः ॥ ४५ ॥ पश्य

वे. मा

७

तामेव देवानां मेधिलस्य गृहान्तरे ॥ वद्धाञ्जलिपुये भूत्वापरि कृष्णप्रणाम्य च ॥ ४८ ॥ अनुज्ञा
तोयं पौराजारुह्यमानो मेरेर्दिवि ॥ तत्र भुक्त्वा महाभोगान्वर्षायुतमंतं दिता ॥ ४९ ॥ स चेद्वा
कुकुले राजा ककुत्सेया भून्महारथः ॥ सप्तक्षपावनीया लोब्रह्मरापः साधुसम्मतः ॥ ५० ॥ दे
वेन्द्रपसखा विष्णोः रंश एव महाप्रभुः ॥ बोधितस्तु वशिष्ठेन वेशारवोक्तान् मनोरथान् ॥ ५१ ॥
अनुष्टया खिलान्धर्मास्ते न धरता शुभामतिः ॥ दिव्यं ज्ञानं समासाद्य विष्णोः सायुज्यमाप्नुया
त् ॥ ५२ ॥ वेशारवं शुभदत्तस्मात्पुंभिः सर्वैरनुष्ठितः ॥ आयुर्धनं पुष्टिदयं महापापो घनाशनः ॥
५३ ॥ पुमर्षानां निदानं विष्णुः प्रीणात्यनेन च ॥ नातुर्वर्णैर्नरैः सर्वैश्चतुराश्रमवर्तिभिः ॥ ५४ ॥
अनुष्टयो महाधर्मो वेशारवमाधवागमे ॥ ॥ इति श्री स्कंदपुराणे वेशारवमाहात्म्ये षष्ठोऽध्यायः ॥
नारद उवाच ॥ राजा तदुतं दृष्ट्वा मेधिलो धर्मवित्तमः ॥ कृताञ्जलिः सुरवासीनं विस्मितो वाक्प

श्रीः

७

राम

मब्रवीत् ॥ ५५ ॥ मेधिल उवाच ॥ दृष्ट्वा मेतन्महाश्रयं साधनं चरितं तथा ॥ येन धर्मरा मुक्ता भूदा
जा चेद्वाकुलचन्दनः ॥ ५६ ॥ तं धर्मविस्तरेणो वश्रान्तं को तूहलं हि मे ॥ मत्वं श्रद्धालवे विद्वन्कृप
या विस्तारदद ॥ ५७ ॥ इति राजा संपृष्टः श्रुतदेवो महात्मना ॥ साधुसाध्वितिसंभाष्य व्या
हारं नृपोत्तमम् ॥ ५८ ॥ श्रुतदेव उवाच ॥ सम्यग्व्यवसिता बुद्धिस्तव राजर्षि सत्तमः ॥ वासुदेव
प्रिया न्यर्मान् श्रान्तं यस्मान्मतिस्तव ॥ पावतु जन्मार्जितं पुराणं विना कस्यापि देहि नः ॥ वा
सुदेव कथां लोपे मतिर्नैवोपजायते ॥ सा पुराणा राजा धिरा जायजातेयं मतिरिच्छी ॥ ५९ ॥
भागवतं मेनेतेन त्वं साधुसम्मतः ॥ ॥ ॥ तस्मात्तु भुव्वेसौ म्यधर्मा भागवता शुभान् ॥ प
द्मात्वा मुच्यते जन्तुर्मत्पुंसंसारबंधनात् ॥ ॥ ॥ यथा शोचंतया स्नानं यथा स रूपा च तर्पयेत् ॥
॥ अग्निहोत्रं यथा श्राद्धं तथा वेशारववक्रिया ॥ ॥ ॥ वेशारवमाधवो धर्मान् कृत्वा नार्द्धमाभ

वे.मा

१८

वेत॥ नैवेशारवसमाधर्मो धर्मजोतेषिविद्योते॥ १७॥ सत्येतेवहो धर्माः प्रजारञ्जनकारकाः॥ उप
द्रवैश्चलुष्यन्ति नात्रकार्याविचारणा॥ १८॥ सुलभाः सकला धर्माः कर्तुं वैशारव्येनोदिताः॥ उदकुंभ
प्रपादानं पयिद्यायाविनिर्मितम्॥ १९॥ उपानत्यादुकादानं च त्रयजनयोस्तथा॥ तिलयुक्तमधो
दानं गोरसानां श्रमापहम्॥ २०॥ वापीकूपतडागादिकरणां पयिकं स्मृतम्॥ नारिकेलेषुकं च
रक्तारदानमेव च॥ २१॥ गन्धानुलेपनं शय्यादानं मंस्य भूमिपा॥ तथा च तफलं रस्य मुक्ता
रुकरसायनम्॥ २२॥ दानं न पुष्पाणां तथा सायंगुडोदकम्॥ चित्रान्नं स्यात्पैर्गामास्या
दध्यन्नेप्रत्यहंतथा॥ २३॥ वाम्बूलस्य सदा दानं चेन्न दर्शकरीरकम्॥ सूर्यस्य तूदयात्पूर्वंप्रातः
स्नानं दिनेदिने॥ २४॥ मधुसूदनं राजा च कथायाः श्रवणं तथा॥ अभ्यङ्गवर्जनं चैव तथा वैप
त्रभोजनम्॥ २५॥ मध्यमधे श्रमार्त्तानां बीजनं यजनेन च॥ सुगन्धैः कोमलैः पुष्पैः पूज

श्री

१८

राम

नेप्रहं हरे॥ २६॥ फलं दध्यन्नेनैवेद्यं धूपद्वयोदिनेदिने॥ गोम्रासं वृषभारणाञ्च द्विजपादावने
जनम्॥ २७॥ गुडनागरदानं च धात्रीपिष्टप्रपादनम्॥ पयिकानां श्रमं च दानं तरुडलशाकयोः
॥ २८॥ स्तोत्रधर्माः प्रशस्ता हि वैशारवेमाधवप्रिये॥ तथा च विघ्नेः कुसुमार्घ्यां हरेः पूजा च कालोचि
तपल्लवानाम्॥ दध्यन्नेनैवेद्यनिवेदनञ्च समस्तपापौघविनाशहेतुः॥ २९॥ नारीपुष्पैर्मा
धवं नार्चयित्वा धिजेर्ब्यामन्दिरेवागृहे वा॥ पुत्रसौख्यं कापि नाप्नोति हंत्री चायुर्म
र्तुः स्वात्मवामहार्थान्॥ ३०॥ रमासहायो माधवे मासि विघ्नः परीक्षायै धर्मवतां प्रजानाम्
॥ गृहं यातो मुनिभिर्देवतैश्च कालैः पुष्पैर्नार्चयेद्यत्नम्॥ ३१॥ समस्तकामारोग्यं वंयाति
पञ्चाद्यायाद्यानि रासभीं पञ्चवारम्॥ जलं चान्नं सर्वदा देयमस्मात्सुधातीनां प्राणिनां
प्राणहेतुम्॥ ३२॥ तिर्यग्जन्तुर्जायते वायुदानादन्नादानाज्जायते वैपिशाचं॥ अन्नादाने

वे.मा

१६

चानुभूतां मया ते कथां वक्ष्ये चाद्रुतां भूमिपालः ॥ रक्षारेवातीरे सत्पिता भूतिपिशाचः स्व
मांसांश्चाक्षुषांश्चांतगात्रः ॥ छायाहीने शाल्मली वृक्षमूले स्रजभावा नैव चेतन्यस्यः
॥ २७ ॥ आक्रोशानं बहुधा क्रन्दमानं क्षुधातृषाप्यपितं कर्मभिस्त्रैः ॥ क्षुधातृषा कर्मणा तस्य
बहो सुखं हि दुःकरा नालस्य चासीत् ॥ २८ ॥ मांसं चान्नं कंठमध्ये निषस्य कुर्वन् यथा प्रा
राधयन् न मेवा जलं दृष्टं कालकृते न तुल्यं कल्याणापी संस्थमप्यंग नूनम् ॥ २९ ॥ तस्यात्मी
रं चागमं देवयोगाद्रंगायान् कारणा न्मार्गमप्ये ॥ दृष्ट्वा द्रुतं शाल्मली वृक्षमूले कृतारा वंभ
क्षयन्ते स्वमांसमा ॥ ३० ॥ कृत्वा कृत्वा भक्ष्यते च स्वमांसं न्यन्नाभावा न्नष्टचेतन्यस्य ॥
दृष्ट्वा नूनं लोलपिंगाक्षमुग्रं ह्यन्नाभावात्काष्ठवस्तुच्छेदे हम् ॥ ३१ ॥ समाहन्तुं प्राद्वत्
कूरकमीमते जसानि हन्तो दुदुवेच ॥ तं धावुकं कृपया लिखन् चित्तो मा भेषीति ह्यमया

श्रीः

१६

राम

मे गिरावे ॥ इशाकस्त्वं नात ब्रह्मिणे ह्यत्र हेतुं कृच्छ्रादस्मान्मोचयेमा विषीद ॥ तेनेत्युक्तः प्रा
ह पुत्रं त्वजानज्जातो हं वै भवराख्ये च ग्रामे ॥ ३३ ॥ नाम्नामैत्रः संकृतेर्गोत्रजो हंतपो वि
द्यादानयज्ञादिनिष्ठः ॥ मया भीता ध्यापिता सर्वविद्या कृतो मया सर्वतीर्था वगाहः ॥ ३४
॥ दत्तं नान्नं मांसि वैशारवसं ज्ञे लोभाद्विद्यामात्रमप्यनकाले ॥ शोच्यश्चाहं प्राप्य वैशाच
योनिं नान्यहेतुं सत्पमेवोक्तमंग ॥ ३५ ॥ पुत्रो धुनावर्तते मद्गृहे च भूरि व्यातिः श्रुतदेवेति
संज्ञः ॥ वाचा तस्मान्मदृशा चात्मजा यवेशा खान्नादानतो भूतिपिशाचः ॥ ३६ ॥ दृष्ट्वा
रेते पिता नर्मदाया नोर्ध्वं गत्वा न ते वृक्षमूले ॥ रवा दन्मांसं स्वीय मेवातिस्विद्यन्पु
मुत्ते मांसि वैशारवसं ज्ञे ॥ ३७ ॥ प्रातः स्नात्वा प्राजयित्वा देवं नीवारैर्मांसं तर्पयित्वा तिलै
श्च ॥ देयं चान्नं हि जवर्याय मह्यमुक्तो पापे र्यामि विद्वान् पदञ्च ॥ ३८ ॥ इत्थं चोक्तं त्व

वे.मा

२०

तुरस्तादुपैत्पदयोवेषामहते नात्रशंका॥देमं भूयात्सर्वतोमंगलंते श्रुत्वा चारंभाषितं मे
 पितुश्च॥४०॥दुर्वात्कायं दराउवत्पातयित्वा भद्रातो हंपादयो भर्तृकालम्॥निन्दन्निदं भू-
 रिमां वाष्पनेत्रः पुत्रो हनेतातदेवागतो हम्॥४०॥कर्मभ्रष्टो भूत्सुरारांगविनिन्यो ज्ञात्वा
 धर्मान्सकलान्मासिचास्मिन्॥दिष्ट्या हन्त्वा यागतो विप्रवर्यो दत्त-नान्नं मासि वेशाख-
 संशे॥४१॥ना भूद्यस्मात्केशो मोक्षः पितृणां सो हंपितृ प्रमात्सहाती वपापः॥कर्मभ्रष्टः
 सत्समायां विनिन्यः सर्वे सज्यः पुत्रनामेति कृत्वा॥४२॥कल्यान्धर्मान्यिह हेतोर्महात्मा
 यो वेदुःखा दुदरेद्यस्य नाम॥श्रुत्वा वाचं चात्मजे नाज्जसोक्तो पप्यातप्या कामदापापह-
 त्रीम्॥४३॥पुत्रं प्राह प्रीतिरुद्यतात्मा यात्रां कृत्वा श्रीघ्रमेवेत्यगे हम्॥प्राप्ते मासे मेघसंख्ये
 च भानो निवेद्या नं विद्वन्वेमह्यमङ्ग॥४४॥दानं देहि हि विजवर्य महात्मन्तस्मा मुक्तिर्भवि-

श्रीः

२०

राम

तासां सान्वयस्या तस्माच्छिघ्रं गच्छेत्सुखेन पित्रादिष्टः कृतयात्रस्वगे हम्॥४५॥प्राप्त्वा
 करोन्माधवे चान्नदानं तस्मा मुक्तो मत्पितामां स मेत्य॥यानासु ह्येह्यभिनेद्या शिषा च भू-
 मो भूयः कुर्विति द्वायते माम्॥४६॥समादिश्य द्यामगात्पश्यतो मे तस्मात्मासे माधवे चान्न-
 दानम्॥प्रपादानं सर्वशाखेषु शखंतु त्वंचोक्तं सर्वसारं पुमर्थम्॥४७॥किमन्यते श्रोतु-
 मिच्छा वदस्व प्रीत्या सर्वं प्रब्रूमे धर्मसारम्॥॥इति श्रीस्कंदपुराणे वेशारवमाहात्म्ये सप्तमो
 ध्यायः॥मैथिल उवाचा ब्रह्मन्निश्वाकुतनयोजलादानानुचातकः॥त्रिवारमभवत्पश्चा-
 न्नद्वेहे गृह्णोपिका॥१॥कर्मजुगुणमेतद्विद्युक्तं तस्या कृतात्मनः॥सतामसेवनाद्यस्य गृध्र-
 त्वं सारमेयता॥२॥सप्तवारमिति प्रोक्तं तन्मे भाति च नोचितम्॥संतो न दूषितास्ते न तथा ना-

वेमा

२९

पकताजपि॥शातस्मादसेवयातस्यपरलाभावोभवदुवम्॥नानार्थकरणाभावात्पापं हि परपी
उनम्॥४॥अनिमित्तमिदं कस्मात्कुपो नित्वमवाप्नुयात्॥देतसंशयं चिद्विशिष्यस्यात्मप्रिय
स्पते॥५॥इतिराज्ञातुसंपष्टःश्रुतेदेवोमहायशाः॥साधुसाध्वितिसंभाष्यग्राहतेमनसादधे
॥६॥श्रुतेदेवउवाच॥शृणुराजन्प्रवक्ष्यामियत्पष्टंतुत्वयानघ॥शिवोयेचशिवेनोक्तं कैलास
शिवरेमले॥७॥सृष्टेमाभसकलालोकान्पञ्चात्तेषामवस्थितिम्॥आयुष्मिकंचद्विविधांप
र्यकल्पयन्॥८॥हेतुत्रयंचप्रत्येकमवस्थितेवधाप्रभुः॥जलासेवाचान्नेसेवासेवाचेवौषध
स्पच॥९॥त्रयस्तेमहाभागह्येहिकस्थितिहेतवः॥एवमासुकेराजत्रयस्वविराजिताः॥१०॥सा
धुसेवाविघ्नसेवासेवाधर्मयथस्यवे॥पुरासंपादितास्तेपरलोकस्यहेतवः॥११॥गृहेसंपादि

वि३

श्रीः

२९

राम

तं यच्छत्पापेयंपद्मतोयया॥एहिकाहेतवोराजनाद्यःसंपादितातया॥१२॥किंचेष्टमयिसा
धनामनसायदिदुःसहम्॥कुतश्चित्कारणाद्राजन्तञ्चानर्यायल्पते॥१३॥अप्रियं किमुव
क्तं बंधुःस्वहेतुतिस्फुरम्॥अत्रेवोदाहरन्तीममितितासंपुरातनम्॥१४॥पापघ्नमहदाश्चर्यं
रावतोलोमहर्षराम॥यज्ञदीक्षामुपगतःपुरादक्षःप्रजापतिः॥१५॥आह्वानार्थंभूतपतेरा
मद्रजताचलम्॥तं दृष्ट्वा नोत्थितःशंभुस्तेष्वेवहितकाम्यया॥१६॥सर्वामरगुरुश्चाहं
म्यःसनातनः॥भृत्यास्तेवलिराश्वन्द्रेन्द्राद्याःसुरेश्वराः॥१७॥स्वामीभृत्यायनोत्तिष्ठेत्स्व
भार्यायेपतिर्यथा॥गुरुशिष्यायनोत्तिष्ठेदितिशास्त्रविदामतम्॥१८॥नसंवन्धोगुरुत्वेन
कारणंलितिवेश्रुतिः॥वलंज्ञानंतपोदानिर्यत्रेकाधिकंभवेत्॥१९॥सगुरुश्चतरेषांचनी
चार्इश्वरप्रेष्यताम्॥उत्तिष्ठन्निहिस्वाम्याद्याभृत्यादीनांतुजाग्रहम्॥२०॥आयुर्विजंयज्ञोपा
सद्योनश्चित्सनातिः॥तस्मादहंनुनोत्तिष्ठेत्प्रियोयंश्वशुरोमम॥२१॥इतितरुहिताचेषीनो

वे.मा

२२

च चालासनादिभुः॥ नोत्थितं तु मृडं दृष्ट्वा कुपितो भूत्वा जापतिः॥ २२॥ अनिन्दन् बहुधा तं वे
 पुरतो गिरिजापतिम्॥ अहो दर्पमहो दर्पं दरिद्रस्या कृतात्मनः॥ २३॥ अस्य वित्तं च बहुधा वृषं
 चर्मविशेषतः॥ एतत्पुत्रकपालास्थिधरः पारवन्दुगोचरः॥ २४॥ दृष्ट्वा हंकारिणं देवं कुतो दास्य
 तिमंगलम्॥ लोके कृतैराचर्मभुञ्जन्ति विदो विदुः॥ २५॥ धत्ते दरिद्रः शीतोर्तोपवित्रं च
 गजाजिनं॥ वैश्मश्मशानं यस्य स्याद्भुजंगा कितम् षण्णं॥ २६॥ न धैर्यं नापि च ज्ञानं वृका
 त्कस्मात्पलायितः॥ भूतप्रेतपिशाचादिदुर्जनैः संगतो निशं॥ २७॥ न कुलं श्रूयते कापि ना
 पिवेशाधुसंसृतः॥ वथाविश्रमिताः पूर्वनादेन दुःखमात्माना॥ २८॥ नान्येनाहं बोधितः प्रादं कन्या
 चैतामिमां सतिम्॥ एतच्छर्मगतो वैषास्त्रं वा सो न तत्तत्ते॥ २९॥ नास्माभिः स्त्राघनी
 यो सोमस्तुतापिकथंचनः॥ यथाकुलालकलशः चांडालस्य च शगताः॥ ३०॥ इति दृष्ट्वा वि
 मूढात्मा ह्यनाहयसती मृडम्॥ बहुधा तं विनिर्भर्त्स्य तृष्णां मेव गृह्यथो॥ ३१॥ यज्ञवा

श्रीः

२२

राम

दंततो गत्वा त्रिभिर्मुनिभिः सह॥ ईजे यज्ञविधानेन निन्दनेन महाप्रभुम्॥ ३२॥ ब्रह्मवि
 द्भूविहायेव सर्वदेवासमागताः॥ सिद्धचारुगंधर्वाः यक्षराक्षसकिन्नराः॥ ३३॥ तदा दे
 वी सती पुराणा स्त्री चापल्यात्प्रलोभिता॥ उत्सुका चोत्सवं द्रुष्टुं वधस्तत्र समागता॥ ३४॥
 निर्वार्यमाराखद्रेगातरला स्त्रीरवभावात्॥ प्रत्युक्तापि पुनश्चेवं द्रेगात्पि गच्छति॥ ३५॥
 सनिन्दति सभामध्ये सदा मां वरवर्णिनि॥ तच्च सत्यं वचः श्रुत्वा कायं सत्पजहासि च॥ ३६॥
 असत्त्वमपि सोढुं मया नुग्रहमिच्छता॥ मया तथा कृतं देवित्वं तथानेव वर्त्तसे॥ ३७॥ त
 स्मान्मागच्छ शालात्वमभुञ्जन् भवेद्भुवं॥ इत्येवं बोधिता देवी चापल्यात्पुनरागता॥ ३८॥
 निश्चक्राम सती गेहा देकाकी पादचारिणी॥ तां दृष्ट्वा वृषभरुणां गत्वा देवी मुवाच ह स्म
 कोद्विशो भूतसंघाश्च अनुजग्मुः सती तदा॥ यज्ञवापंतु सागत्यापत्नी सा लां यथोपरा
 ४०॥ तृष्णां मासन्ती दृष्ट्वा खेदान्नास्माद्विचिर्गता॥ प्रत्युर्वाक्यं तु संस्मृत्य जगामोत्तर

वे. मा
२३

वेदिकामा॥४१॥ पितासम्याश्चतांदष्टास्थितातुघ्नींदताशिषः॥सारुद्राहुतियर्यने
पश्यतीपितृचेष्टितम्॥४२॥ त्यक्त्वा रुदं च जुहू नमुवाचाश्रुकुलेक्षणा॥सत्पुत्राच॥
महदुल्लंघनपुंसां नप्रायः श्रयसे भवेत्॥४३॥ लोककर्त्ता लोकहर्त्ता सर्वेषां प्रभुरव्ययः
॥ एवं भूतस्य रुद्रस्य कथं नो दीयते हविः॥४४॥ जाता मे कस्य दुर्वृद्धिर्हरं त्यने सभागताः
॥ न चेदशमहात्मानः किमेवाविमुखो विधिः॥४५॥ इत्येवं भाष्यमात्तां तां तदा पृथाज
हासह॥ इमं श्रुत्वा चालयं च के भृगुर्हंतु भक्त्या॥४६॥ भुजपादोरु कुक्षीणां फालनं च कि
रेपरे॥ बहुधानिन्दनं च केतुपिता हतभागवान्॥४७॥ तच्छुल्लो कुक्ष्यमाना सा कोपाकुल
रुदंतरा॥ प्रायश्चित्तं ततः कर्त्तुं देहं तत्प्राजसासती॥४८॥ होमाग्नेौ वेदिकामध्ये सर्वेषां मि
वपश्यताम्॥ हाहाकारो महानासीदुदुक्प्रमथालया॥४९॥ आचरणुर्देवदेवाय रत्नान्त

श्रीः
२३
राम

मखिलंतदा तच्छुल्लोत्वा स हसोत्थाय ऊरुः कालान्तं कोयथा॥५०॥ जठमुत्पाद्य हस्तेन मृतले समता
उपत॥ ततोत्थितो महाकायो वीरभद्रो महाबलः॥५१॥ सहस्रबाहुरभवत्कालानलसमप्रभः॥ बद्धं
जलिपुटः स्थित्वा जहार हस्तेन दा॥५२॥ मत्तच्छिस्तु यदर्थं ते तदर्थं मानियोजय॥ इत्युक्तं प्राह संजु
हो धूर्जटिस्तं पुरस्थितम्॥५३॥ हनमन्निन्दकं दक्षं यदर्थं मत्पियामता॥ भूतसंघालुगच्छन्तु
सहतेन महाबलाः॥५४॥ इत्यादिष्टा भगवता ययुर्दक्षं समागतम्॥ जघ्नुः सर्वांश्च महावीरां देवास्तान्
नरादिकान्॥५५॥ पृच्छन् अहं सतो दन्ता जघ्नुः भूषवमंजसः॥ इमं श्रुत्वा पृथग्यो च के भृगोस्तस्य
महात्मनः॥५६॥ यद्यदा फालितं पर्वतं तच्चिद्वेदतत्सारात्॥ ततो दक्षश्चिरात्कर्त्तुं बहुयोगं चकार च॥
५७॥ मुनिमंत्रप्रयुक्तं तन्नेव हनन्ति तत्तस्मात्॥ हरो ज्ञात्वा तु चिद्वेदस्य मेव दुदात्मना॥५८॥ एवं
मविगता नृत्वा सानुगः स्याल यं यो हता वशिष्टाय केचिद्दूषारां शरणां ययुः॥५९॥ तेन चित्तो

राम

28

Handwritten text in Arabic script, likely a continuation of the previous page.

0

CM

5

10

20

25